

KÖNYVISMERTETÉS

MAGYAR László: *A gyommagvak terjedése*. – UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft., Győr, 2023, 683 pp. ISBN: 978-615-6491-15-2

Figyelemre méltó művet jelentetett meg a szerző, hiszen könyve már pusztán terjedelmével is felkeltheti az olvasó érdeklődését. A gyommagvak terjedését részletesen tárgyaló, merített papírra nyomtatott, keményfedelel kötöt ugyanis 683 oldalon tárja elénk a témakört, amelynek könnyebb megértését 52 táblázat, 64 ábra és 49 kép segíti (utóbbiak tényleges száma ennél is több, mivel számos esetben „a” „b” stb. részábrák is megjelennek). A képek mindegyike és az ábrák jó része színes kivitelű. Tartalmát tekintve mindenekelőtt az jelenthető ki, hogy hiánypótló műről van szó, mivel a Szabó László szerkesztette „A magbiológia alapjai” c. könyv¹ kiadása (1980) óta hasonló részletességű áttekintő munka nem jelent meg hazánkban a magbiológia tárgykörében. Bár címe szerint gyommagvakal foglalkozik, valójában számos vonatkozásban általános érvényességgel tárgyalja a kapcsolódó fogalmakat, jelenségeket.

Az 1. fejezet (42 oldal) A gyommagdiszperzió biológiai alapjai címet viseli. Itt olvashatunk a magok kialakulásáról és felépítéséről, az embrió, a táplálószövet és a maghéj szerepéről, valamint megismerhetjük a mag- és terméstípusokat. Kiemelkedő erénye a fejezetnek a terméstípusok szisztematikus bemutatása, amit 61 kitűnő minőségű, színes fotó illusztrál.

A 2. fejezet tárgya A gyomnövények magprodukcója, amiről ismét 42 oldalon kapunk részletes áttekintést. Külön alfejezetek foglalkoznak a maghozamot meghatározó genetikai adottságokkal, illetve környezeti tényezőkkel (pl. vízelátottság, hőmérséklet és fényviszonyok). Emellett a megművelt területek életközösségei között megnyilvánuló ökológiai kölcsönhatások rendszerét is bemutatja, úgymint a gyomnövény-haszonnövény interakciók vagy a herbivórok és pollinátorok hatása a magprodukcóra, és természetesen az antropogén hatások tárgyalása se marad ki a sorból.

A gyommagvak térbeli terjedése a 3. fejezetben kerül tárgyalásra, 94 oldalon. A magterjedés a gyomfajok önfenntartása és ugyanakkor az ellenük való védekezés szempontjából is különös jelentőségű. A szerző érdeme, hogy könyvében nemcsak a jól ismert alapvető magterjedési módokat tárgyalja (anemochoria, hydrochoria, zoochoria stb.), hanem nagy alapossággal foglalkozik a fő típusokon belül megkülönböztethető altípusokkal is. A könyv egyik fő célkitűzésével összhangban – amennyiben a mezőgazdasági gyakorlat szempontjaira is figyelmet kíván fordítani – részletesen bemutatja a gazdálkodással kapcsolatos mun-

1 SZABÓ L. GY. (szerk.) 1980: A magbiológia alapjai. Akadémiai Kiadó, Budapest, 391 pp.

kafolyamatok és az alkalmazott munkagépek lehetséges szerepét a gyommagvak terjesztésében.

Az utolsó, egyben leghosszabb (462 oldal terjedelmű) 4. fejezet A gyommagvak időbeli terjedése címet kapta, ami tulajdonképpen a gyomnövények magvainak nyugalmi állapotára és az ezzel szorosan összefüggő talajmagbank-kialakító képességére vonatkozó ismeretek rendkívül alapos áttekintése. Részletessége alapján ezt a fejezetet angolra fordított változatban, mint a témakört áttekinthető nemzetközi szemle-kötetet is ki lehetne adni. A tematikus gazdagságból e helyen terjedelmi okból az érintett témák közül csak egy válogatás kiemelésére van mód: a magnyugalom fogalma és jelentősége; a magnyugalom típusai és osztályozásuk; a magnyugalom szabályozása; magkészlet-képzés a talajban; a magbank denzitása, élettartama és eloszlása a talajban; a talajmagbank dinamikája és vizsgálati módszerei; a talaj gyommagkészletének szabályozása, és végül a gyommagkészlet csökkentésének új alternatívái.

A fejezetek mindegyikére jellemző, hogy nagy mennyiségű szakirodalom áttekintésén alapul, amelyek felsorolása az egyes fejezetek végén található. A széles irodalmi merítés kifejezett erénye, hogy idézi a régebbi klasszikus műveket, pl. W. J. Beal² és E. J. Salisbury³ írásait, vagy hazai részről Kozma Dénes⁴ és Bencze József⁵ munkáit. Ismeri és felhasználja a közelmúlt jelentős kutatóinak (pl. J. M. Baskin, C. C. Baskin, J. P. Grime, J. L. Harper, P. Milberg, H. A. Roberts, K. Thompson és mások) eredményeit, de mellettük legnagyobb arányban természetesen a legfrissebb nemzetközi és hazai irodalmat dolgozza fel. Ilyen mennyiségű, szerteágazó, de ugyanakkor belső kapcsolatokat is mutató szakirodalom feldolgozása hatalmas rendszerező munkát kíván, hiszen az anyag hálózatos jellege ellenére a szöveg felépítésekor szükségszerűen szekvenciális rendet kell tartani a tárgyalásban az első oldaltól az utolsóig. A szerző a témának ezt a jellegét kiválóan kezelte, megfelelő belső hivatkozásokkal utalva azokra a korábbi vagy éppen későbbi alfejezetekre, ahol az aktuálisan olvasott szövegrészben csak említésre kerülő, kapcsolódó ismeretek bővebb kifejtése megtalálható. A fejezeteket követően egy ötoldalas fogalommagyarázat (Lábjegyzet), egy nyolcoldalas latin fajnév mutató, majd egy tizenhárom oldalas tárgymutató teszi teljessé a kötetet, ami nemcsak hasznos segítség a terjedelmes anyagban való gyors kereséshez, hanem egyúttal hozzájárulás is a herbológia magyar szaknyelvének ápolásához – ami egyébiránt a könyv teljes szövegéről is elmondható.

2 BEAL W. J. 1884: The vitality of seeds. Proceedings of the Society for the Promotion of Agricultural Science 5: 44–46.

3 SALISBURY E. J. 1942: The reproductive capacity of plants. G. Bell and Sons, London. 244 pp.

4 KOZMA D. 1922: Gyommagvak a talajban. Kísérletügyi Közlemények 25: 244–322.

5 BENCZE J. 1954: Iregszemcse, Pusztapó, Bánkút mezőségi talajainak gyommag-fertőzőtsége. Agrártudományi Egyetem Agronómiai Kar Kiadványai 1(3): 3–30.

Magyar László könyve egy nagyon hasznos tudástár a témakörben dolgozó kutatók számára, és ezen túlmenően kézikönyv jellegű átfogó ismeretanyaga révén fontos szerepet tölthet be az agrár-felsőoktatás mesterképzési és doktorképzési kurzusainak hallgatósága tanulmányaiban. Utóbbiak vonatkozásában a könnyebb hozzáférhetőség érdekében megfontolásra érdemes lehet a kötet e-könyv formában való kiadása is. A gyommagvak terjedését az alapjelenségektől a legújabb eredmények bemutatásáig tárgyaló széles merítésű mű feltétlenül helyet érdemel minden érintett szakkönyvtár állományában, de nem hiányozhat a tájékozottságra figyelmet fordító, az új irányzatokra nyitott gyakorlati szakember könyvespolcáról sem.

CSONTOS Péter (Budapest)